

Aan: De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum: 20 juli 2022
Portefeuille(s): Openbare Ruimte en Groen
Portefeuillehouder(s): Wethouder Melanie van der Horst
Behandeld door: Verkeer en Openbare Ruimte, Anne Marie Cannoo,
Bestuurlijke.Zaken.VOR@amsterdam.nl
Onderwerp: Afdoening toezegging uit de commissievergadering van 15 december 2021

Geachte leden van de gemeenteraad,

In de raadsinformatiebrief inzake de bomenboekhouding, behandeld in de commissie WB van 15 december 2021, werd toegezegd om u naast een maandelijkse weergave van de bomenboekhouding, jaarlijks na het plantseizoen nader te informeren over de stand van zaken ten aanzien van het beheer van de Amsterdamse bomen.

Conform deze toezegging wordt sinds januari 2022 iedere maand een overzicht van de bomenboekhouding digitaal gepubliceerd via <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/volg-beleid/groen/bomen/vervangingsopgave/bomenboekhouding/>. Tevens volgens toezegging, informeer ik u hierbij over de stand van zaken van het *Vervangingsprogramma Bomen* na afronding van het plantseizoen 2021-2022 met een vooruitblik en een prognose.¹

Hierbij is te vermelden dat we, evenals vorig plantseizoen, meer bomen hebben geplant dan we moesten verwijderen vanuit veiligheid. Deze trend van een positieve bomenbalans in het beheer wordt inmiddels ook weer voorbereid voor het komende plantseizoen.

Inleiding

Bomen in de stad; belang en dilemma

Bomen zijn van belang voor het leefmilieu in de stad. Groen in onze woonomgeving levert op meerdere manieren een positieve bijdrage aan de gezondheid. We streven dan ook naar een groene stad met zoveel mogelijk bomen. Andersom is de stad voor bomen zeker geen gemakkelijke omgeving. In de stenige openbare ruimte zijn er minder voedingsstoffen, hebben bomen meer last van droogte, is er weinig ruimte voor de wortels en zorgt verkeer voor trillingen waardoor de grond verdicht. Daarnaast wordt de boom soms geraakt bij het inparkeren of doet deze dienst als steun voor fietsen. Het is daarom moeilijk om straat- en wijkbomen tot hoge leeftijd te behouden, terwijl nu juist de oudere, flinke bomen met groot bladvolume de meeste impact hebben op temperatuur, vocht, reductie van (fijn)stof en verkeerslawaai. Alle reden om zuinig te zijn op onze stadsbomen. Boombeheer in de stad is dan ook een essentiële maar tegelijkertijd complexe opgave.

¹ Weesp was nog geen onderdeel van de opgave en zal vanaf plantseizoen 2022-2023 worden meegenomen. Vanaf september 2022 gaat het *Vervangingsprogramma Bomen* aan de slag in Weesp zowel met vervanging als inhalen achterstanden.

Vervangingsprogramma bomen; cyclische opgave vanwege veiligheid

Het betreft hier bomen in de openbare ruimte die vanwege veiligheid of einde levensduur moeten worden vervangen

Cyclische inspectie en maatregelen

Het uitgangspunt is om onze stadsbomen zo lang mogelijk gezond te houden. Tegelijkertijd moeten we zorgen dat de omgeving veilig blijft. Vanuit de zorgplicht worden alle bomen periodiek geïnspecteerd en moeten dode, onveilige bomen worden vervangen. Vanwege de eerder aangegeven redenen kan een boom instabiel en daarmee gevaarlijk worden. Ook ziektes zoals iepenziekte, essentaksterfte en gebreken zoals takbreuk bij de Canadese populieren kunnen noodzaak zijn om een voor de omgeving gevaarlijke boom te verwijderen. In uitzonderlijke situaties gebeurt dit zelfs acuut door middel van een noodkapbesluit. Het boombeheer in de stad kent dus het dilemma van de zorg om iedere boom zo lang mogelijk te behouden, maar tegelijkertijd de zorg om de stad veilig te houden.

▪ ***Omgevingsvergunningen t.b.v. de cyclus boomveiligheid***

Het verwijderen van bomen, ook in geval van veiligheid, kan uitsluitend na afronding van de vergunningsprocedure inclusief aanvullende regelgeving en bezwaartermijnen². Vanuit beschikbare inspectiegegevens wordt enkele keren per jaar een lijst opgesteld waarvoor een omgevingsvergunning wordt aangevraagd. Deze bomen zullen na de vergunningverlening zo spoedig mogelijk worden verwijderd. Vervolgens kan binnen ongeveer een jaar herplant plaatsvinden in het opvolgende plantseizoen. De reden voor deze termijn is de benodigde voorbereiding op het werk en optimale inrichting van de boomspiegel ten behoeve van optimale groeiomstandigheden voor de nieuwe boom.

Opgave en actuele stand van zaken

Het *Vervangingsprogramma Bomen* heeft de opdracht om in een periode van 5 jaar (2019 tot einde plantseizoen 2023-2024) een aantal van 8.000 tot 10.000 bomen te hebben geplant. Het gaat hierbij om de jaarlijkse vervanging van de bomen met een veiligheidsrisico, en het wegwerken van achterstanden van ontbrekende bomen die in het verleden om diverse redenen nooit werden herplant.

De voortgang van het vervangingsprogramma wordt mede bepaald door vergunningstermijnen, stagnatie vanwege de Wet natuurbescherming, ingediende bezwaarschriften, bodemsanering, ruimtegebrek door infrastructurele omstandigheden of onverwachte sterfte door boomziekten en storm. Hierdoor kan de voorgenomen planning soms wijzigen.

Het afgelopen plantseizoen (november 2021 t/m april 2022) zijn er vanuit het *Vervangingsprogramma Bomen*, 2502 bomen aangeplant. Daarnaast werden 1407 bomen verwijderd omwille van boomveiligheid.

Voor het tweede achtereenvolgende jaar werden meer bomen geplant dan verwijderd. Voor het aankomend plantseizoen (november 2022 t/m april 2023) wordt hetzelfde tempo aangehouden met een prognose van 2200-2500 bomen.

² Tenzij de boombeheerder bepaalt dat een noodkapprocedure (zonder termijn) moet worden toegepast.

Vervangingsprogramma bomen; extra opgave

Naast de cyclische vervanging, waarbij het bomenbestand in evenwicht blijft, houden wij ons bezig met extra plantopgaven. Er is nog sprake van een achterstand van lege boomspiegels die we willen vullen met nieuwe bomen. Verder worden er nieuwe locaties onderzocht voor de aanplant van extra bomen. Dit gebeurt in samenwerking met de stadsdelen.

Meldingen van bewoners

Vanuit bewonersmeldingen (SIA) maken we een selectie van gemelde dode of sinds langere tijd ontbrekende bomen in de stad die we binnen het *Vervangingsprogramma Bomen* weer herplanten. Niet op alle locaties is dit mogelijk, bijvoorbeeld bij te weinig groeirimte of concurrentie van andere grote bomen (*).

Het afgelopen plantseizoen werden circa 350 bomen op deze lege plekken geplant. In het plantjaar 2022/2023 verwachten we een gelijk aantal bomen van deze bewonerslijst te planten. Naast de bewonerswensen in alle stadsdelen is er in dit seizoen extra aandacht voor de ontbrekende bomen langs de grachten (Unesco Werelderfgoed). Deze worden in afstemming met de vernieuwing van kademuren aangeplant.

- **(*) Ongeschikte groeiplaatsen**

Verspreid door de stad zijn er locaties waar bomen niet *kunnen* worden herplant. Dit heeft verschillende oorzaken: een gewijzigd wegprofiel, ongewenste herplant door omringende grote bomen, onmogelijke herplant door de aanwezigheid van kabels en leidingen of bijvoorbeeld uitgestelde herplant in afwachting van projecten waarin de herplant is opgenomen. Per locatie worden alternatieve mogelijkheden bekeken, het liefst in de nabije omgeving. Een deel van deze bomen werd inmiddels op een andere locatie herplant.

Aantal extra bomen/ monumentale bomen

We richten ons in eerste instantie op een inhaalslag van lege boomspiegels. Tegelijkertijd worden de mogelijkheden voor 250 extra plantlocaties onderzocht. Er is een inventarisatie gemaakt van mogelijke plekken die in samenspraak met de stadsdelen zal worden bekeken op wenselijkheid en haalbaarheid. Daarbij hebben we de intentie om een aantal van de nieuwe locaties te kiezen als monumentale groeiplaats waar bomen de ruimte hebben om uit te kunnen groeien tot monumentale bomen. De planning was aanplant in 2022, maar zorgvuldige afstemming met de stadsdelen kost wat meer tijd. De bomen kunnen dan worden geplant in het plantseizoen 2023/2024.

Ecologische houtopstanden

In 2021 zijn 129 bomen omgevormd tot ecologische houtopstand. Dit zijn dode bomen die op sommige locaties kunnen blijven staan met een ecologische waarde zonder veiligheidsrisico voor de omgeving.³ Hoeveel er jaarlijks bijkomen is lastig in te schatten. Het aantal komt voort uit de inspecties en is afhankelijk van geschikte locaties. Deze vorm van behoud wordt voornamelijk gerealiseerd in bosplantsoen. Namelijk de keuze tot ecologische houtopstand betekent dat er op dezelfde plaats geen nieuwe boom kan worden geplant. Er moet dus sprake zijn van omringende bomen om als geheel voor voldoende groen te kunnen zorgen.

³ Uitvoering conform door de raad aangenomen motie 705-20 (11 juni 2020) om de mogelijkheden van ecologische houtopstanden te benutten.

Vervangingsprogramma bomen; herplant na storm en vanwege boomziektes

We hebben rekening te houden met jaarlijks onverwachte tegenslag vanwege storm of ziektes. Dit stelt extra eisen aan de inzet van de aanplant capaciteit.

Stormenreeks februari 2022

De reeks aan zware stormen in februari 2022 heeft gezorgd voor circa 600 omgewaaide bomen. De planning is om deze in het komende plantseizoen 2022/2023 te herplanten. De evaluatie van (mogelijke) oorzaken en technische analyse van de omgevallen bomen volgt in het najaar van 2022.

Iepenziekte

In het voorjaar en in de zomer hebben we ieder jaar helaas te maken met uitbraken van iepenziekte. In 2021 betrof het een aantal van 264 aangetaste en verwijderde bomen. Op 1 juli 2022 tellen we 103 via noodkap verwijderde zieke iepen. Als aandeel van het totale aantal van ruim 30.000 iepen betekent dit een uitval van minder dan 1%. Dit is vergelijkbaar met andere jaren en is goed beheersbaar. De bomen worden herplant als onderdeel van het *Vervangingsprogramma bomen*. In het bosplantsoen is een gelijke mate van uitval, maar hier is sprake van natuurlijke verjonging waardoor de populatie in stand blijft.

Overige boomziektes

Overige schade door boomziektes zoals de kastanjabloedingsziekte, essentaksterfte, watermerkziekte bij wilgen, roetschorsziekte bij essen of aantasting door de perenprachtkever bij meidoorns wordt onderzocht en komende jaren gemonitord. Dit geeft ons inzichten om in de toekomst passende maatregelen te nemen voor het behoud van deze bomen, om beter resistente soorten terug te planten, en de juiste keuzes in aanplant te kunnen maken.

Projecten en Grootstedelijke ontwikkelingsgebieden

Naast vervanging vanwege veiligheid, worden er bomen vervangen vanwege projecten.

Soms moeten bomen worden verwijderd vanwege (bouw)werkzaamheden, profielwijzigingen onder of boven de grond, door gemeentelijke beheerorganisaties of door particulieren. Dit betreft situaties waarin de stedelijke omgeving niet wezenlijk verandert. In deze gevallen gaat het om boom-door-boom vervanging na afronding van de activiteiten.

Wanneer het gaat om grootschalige gebiedsontwikkeling en bouwprogramma's van woningen en voorzieningen op voormalig onbebouwd grondgebied, is het niet realistisch om alle gekapte bomen 1 op 1 te compenseren en terug te brengen in het plangebied. Er wordt in deze ontwikkelgebieden compensatie vastgesteld om te zorgen voor optimale kwaliteit en waarde van het nieuwe groen binnen het plangebied. Daarbij kunnen bomen ook buiten het plangebied worden gecompenseerd. Een voorbeeld is Elzenhagen Zuid met uitgebreide woningbouw en ophoging ten behoeve van een robuust en toekomstbestendig watersysteem. Nieuwe bomen in een projectgebied kunnen niet in één keer worden herplant of gecompenseerd vanwege het feit dat de bouw afgerond moet zijn om de openbare ruimte in te kunnen richten. Het totaal aan groencompensatie is over meerdere jaren in de plannen uitgezet met bomen van een grotere maat dan de standaard aanplantmaat. Ook de Zuidas is een voorbeeld waar de compensatie van herplant over meerdere jaren is verdeeld en conform een vastgesteld compensatieplan wordt gerealiseerd.

Amsterdamse Bos

Bij het beheer van de bomen in het Amsterdamse Bos maken we onderscheid in de bomen in bosvakken en de bomen die solitair staan en/ of in lanen en groepen.

Bomen in bosverband

Ongeveer 340 hectare van het Amsterdamse Bos bestaat uit bosbeplanting. Het bosbeheer richt zich op een duurzame instandhouding van het bos en het ontwikkelen van een natuurlijke bosstructuur. Door periodiek te 'dunnen' ontstaat er ruimte voor de groei van oudere bomen en de natuurlijke vestiging van planten, kruidengewassen en een volgende generatie van bomen. Hiervoor hoeven dus geen bomen te worden vervangen. Als er op grote schaal bomen wegvallen als gevolg van ziekten of plagen (bijvoorbeeld essentaksterfte) dan kan herplant overwogen worden.

Solitaire bomen

De structuur van solitaire bomen en laanbomen in het Amsterdamse Bos maakt onderdeel uit van het (historisch) ontwerp. Dit houden we duurzaam in stand. Dat betekent dat bomen die als gevolg van storm, ziekte of ouderdom wegvallen, worden herplant. In het plantseizoen 2021-2022 zijn er 33 bomen geplant, dit betreft met name de linden in de lanen in het Bos. Mede als gevolg van de februari stormen zullen er in het komende plantseizoen 81 bomen worden herplant. Ook daarbij gaat het voornamelijk om laanbomen.

Houtveiling operationeel in het Amsterdamse Bos

Na een proefveiling op 9 november 2021 met vier biedende partijen en een tussentijdse afname met vastgestelde prijzen op 5 april met zes partijen, was de eerste houtveiling in het Amsterdamse Bos op 18 juni 2022 een feit. Belangstellenden kregen de gelegenheid een bod uit te brengen op honderdtwintig verschillende boomstammen van aanzienlijk formaat. Zo'n zestig belangstellenden, vooral lokale meubelmakers deden mee aan de bieding. Hiermee wordt het Amsterdamse hout voor de regio behouden. De stammen worden tegen marktconforme prijzen aangeboden. De veiling is nog niet kostendekkend. Dit zal meerdere jaren duren. Zijn er opbrengsten, dan gaan die in zijn geheel naar het onderhoud en de bomen in het Amsterdamse Bos.

Concluderend

We kunnen concluderen dat er in een tweede jaar op rij een mooi resultaat is behaald waarbij conform de prognose, meer bomen zijn geplant dan er moesten worden verwijderd. De verwachting is dat het geplande aantal ook het komende seizoen zal worden gerealiseerd.

Het bomenbestand wordt niet alleen in aantallen met zorg beheerd. Er is ook alle aandacht voor de juiste herplant in een optimale, bij de omgeving passende, groeiplaats om de bomen goed te laten uitgroeien en lang gezond en vitaal te houden.

Verder is de wijze van beheer in continue ontwikkeling. De voortschrijdende kennis over 'de boom in de stad' wordt intensief gevolgd en uitgebreid. We doen onderzoek en we experimenteren met boomsoorten, groeiplaatsen en ecosysteemdiensten. Succesvolle resultaten daarvan worden vervolgens toegepast. Deze vakgerichte expertise zal ons in de komende jaren helpen om het bomenbeheer actueel te houden naar de omstandigheden van veranderend klimaat en de voortschrijdende wensen van wonen en verblijven in de stad.

Kortom, we werken aan een groene stad met een naar aantal en bladvolume volwaardig bomenbestand, passend binnen de stedelijke ontwikkeling en de aanzienlijke opgaven in bouw en infrastructuur.

In de verwachting u op dit moment voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Melanie van der Horst
Wethouder Openbare Ruimte en Groen